

Христо Венков

Днес е 1 април 2020 г. Преди 60 години на тази дата е била основана Централната Биохимична лаборатория към БАН, която през 1972 г. прерасна в Института по молекулярна биология. Основател и дългогодишен директор му беше д-р Румен Цанев, професор и по-късно академик, учен с вече световна известност и огромна ерудиция. Той беше един от малцината български учени прославили страната си на Запад. Имах привилегията да работя с него и макар да беше много възискателен и на моменти дори груб, аз го обожавах заради интелекта му и научният му и организаторски талант. Д-р Цанев не търпеше мижитурките и случайните хора в науката и безмилостно отстрелваше случайните парашутисти, които партията (с главна буква като единствена) спускаше в Института като "деца на заслужили другари". За това пък той редовно си имаше проблеми с райония комитет на партията, но не смееха да го бутнат- световната му известност го пазеше. Малко предистория: веднага след дипломирането си в Ленинградския Държавен Университет се прибрах в София да си търся работа. Тогава Дончо Стайнов, сътрудник на Румен Цанев и мой братовчед ме препоръча на д-р Цанев. Отидох на интервю при него и той ми каза, че ще се опита да издействува бройка за мен от БАН. Тогава работните места заедно със заплатата се отпускаха централно. Д-р Цанев обаче ми предложи да започна работа при него веднага без заплащане докато чакахме решение от БАН. Така работих три месеца на издръжка на баща си и с надежда да ми отпуснат място.

Работих в групата на Дончо, той ме научи на фундаментални изследвания и определи направлението в живота ми като учен.. Той притежаваше огромна обща култура, подвижен ум и умение да усвоява новата за него материя на биохимията, макар че беше физик като брат си Груйчо, тогава сътрудник в Института за ядрени изследвания на БАН. Дончо израстна като специалист в областта на молекулярната биология с многобройни публикации, но първите му стъпки в Института останаха ненадминати- той създаде метода за електрофореза на нуклеинови киселини в агарозен гел; и заедно с брат си Груйчо създадоха първият апарат в света за визуализация, разделяне и сканиране на фракциите на животинската РНК в ултравиолет, което позволи количественото им определяне и характеризиране. Той беше копиран и възприет в много страни на света защото заместваше съществуващия дотогава метод за фракциониране чрез цезиев градиент с 18 часово въртене на ултрацентрофуга

В Института цареше работна атмосфера, без дразги защото д-р Цанев подбираше внимателно кадрите си. Няма да забравя помощта, която ми оказа и д-р Георги Марков в първите ми стъпки в науката. Винаги внимателен и търпелив, той е един човек с енциклопедични познания и безкрайна ерудиция не само в биологичната наука, но и в много области на човешкото познание. Той ме учеше да ценя и класическата музика, която обичаше. Още помня Надя

Джифарова, старата лаборантка на д-р Цанев, библиотекарката Ели Чупарова, домакинът и снабдител Иван Таков (Тачето), наистина колоритна фигура, който се движеше величествен онакуцвайки с бастуна си и се оставаше да бъде молен за да закупи някой по-екзотичен химикал, който ние младите души винаги искахме. Георги Демиров (наричах го Сюлейман ефенди Демирел), който по-късно наследи секцията на Евгени Головински.и прочутият му лаф когато се опитваше да накара Таков да закупи нещо, а той не искаше, "Ако Таков беше Таков като Таков . . .". Наско Кантарджиев от стъклодувната, който ни правеше най-причудливите апарати, които си измисляхме и правеше чудеса със стъклото. Тошо и Гошо от работилницата-факири на струга. Списъка мога да продължа безкрайно и с Гого Русев, Иван Иванов, Асен Хаджиолов, Пеньо Венков (не е роднина), Любо Долапа, Евгени Головински, а по-късно и Митко Демиров, моите сътруднички Валя Русанова, Веселка Иванова и Елена Георгиева, и пр.

Списъкът е голям и не искам да оцетя никого заедно не е споминат, затова спирам! Да сте здрави все още живите и мир на душите на тези, които вече ни напуснаха!

...Значи така, имахме в Института един дипломант, младо красиво и разглезено момче, който си падаше женкар. Беше зачестил да идва в лабораторията заради лаборантката ни тогава, красиво младо момиче и беше като постоянно присъствие макар че нямаше никаква работа там. Това не отбягна от очите на Д-р Цанев, който често идваше при нас и един ден смъмра Гошето и му каза да се маха и да не идва повече. Минаха десетина дена, един ден вратата се полуотвори и Гошо си подаде главата, огледа се внимателно и каза "няма ли го тук оня, бе". Кой оня, питаме. "Оня, бе Петко Страшника" (тогава беше популярна народната песен за Момчил войвода, синът на Петко Страшника). Та оттогава започнахме да наричаме Д-р Цанев Петко Страшника, а после само бай Петко

...И още, в Института се бяхме прочули като организатори на пролетен бал, който остана ненадминат с оригиналните си идеи! Завиждаха ни съседните институти и даже имаше гадни по български доноси за "западно разложение", които бяха успешно парирани от Румен Цанев. той беше нашият ангел-хранител

Ивета Калчева

Сега, като ни напомни за тази смешна история, се сещам, че някои от нас- аспиранти и дипломанти от секцията на проф. Хаджиолов, бяхме направили голям постер с нарисувано коледно дърво, украсено с нашите снимки.

Към всяка снимка добавяхме и малка картинка, отразяваща нещо специфично за темата на дипломната работа/ проекти, по които всеки от секцията работеше.

Някои от колегите си имаха и интересни "ИМБ имена" / прякори.

Ще е интересно да си ги припомним за юбилея и предстоящата среща.

Ако не ме лъже паметта:

Лъчо Карагъзов беше "Началник Матер Студиорум",

Олег Г. беше " Старшината" (за мене - направо си беше генерал по плазмиди, M13, секвениране и още куп мол био технологии,),

Николай Николаев беше "БухълА"

Милко Кермекчиев беше "ДокторА".

Разбира се, ние, студентите, пазахме благоприличие и никога не се обръщаме по прякори, но пък винаги се смеехме, като ги чувахме от някой друг.

По този повод си спомням, че ми отне месеци, докато спра да се обръщам към Лъчо Карагъзов с "Другарю Карагъзов".

Но в един хубав ден, щастието взе, че ми се усмихна!

Калин Дудов ми каза, че съм се трудила дълго време в лабораторията и е време да се обръщам към тях по първо име. И като чу какво каза Калин, Лъчо се плесна по челото и каза, "ей, как не се сетих да кажа това на Ивета по- рано!".

Отдъхнах си с облекчение! Явно по това време вече бях стрила в порцелановия хаван достатъчно котиледони от ечемик и Тиква, за да правя с тези екстракти инвитро рРНК транскрипция, варила и измила безброй пластмасови епруветки и типчета - какъв природосъобразен начин на работа! И CsCl градиентите бяха отлични, и секвенциите бяха чисти, и рРНК-те цели. За провален опит не си спомням. Всичко се обмисляше отдалече и се работеше много внимателно.

Сигурно, защото ни е било страх от "шефа"? 😊😊😊

Ивета